

HARRAN ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
HARRAN UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

ULUSLARARASI
MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK
SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MAWLANA JALAL AL-DIN RUMI
AND MAWLAWISM

Mevlâna Celaleddin Rumi'nin 800. doğum yıldönümü anısına

BİLDİRİLER
II

26–28 EKİM 2007

ŞANLIURFA

ULUSLARARASI MEVLANA VE MEVLEVİLİK SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ-II**ISBN**

978-605-89998-2-4

Düzenleyen Kuruluşlar

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Şanlıurfa Mevlevihanesi Yaşatma ve Kültür Derneği

Editörler

Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI
Prof. Dr. Ali BAKKAL

Düzenleme Kurulu

Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI

Sekreteryası: Dr. Hüseyin KURT

Prof. Dr. Ali BAKKAL, Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ, Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN, Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN, Doç. Dr. Murat AKGÜNDÜZ, Yrd. Doç. Dr. Cüneyt GÖKÇE, Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN, Yrd. Doç. Dr. İ. Hakkı İNAL, Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN, Dr. Celil ABUZER, Dr. Halil ÖZCAN, Dr. Kadir PAKSOY, Dr. Veysel KASAR, Dr. Vehbi ŞAHİNALP, Okt. Kadir ALPEREN, Okt. Abdülkadir AYDIN, Okt. Mehmet OYMAK

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. İbrahim DÜZEN
Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU
Prof. Dr. Osman TÜRER
Prof. Dr. Mustafa KARA
Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK
Prof. Dr. Abdülhakim YÜCE
Prof. Dr. İsmail YAKIT
Prof. Dr. Ali BAKKAL
Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Dizgi-Tasarım

Arş. Gör. Dr. Hüseyin KURT
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Grafik Tasarım

Öğr. Gör. Haldun ÖZBUDUN
Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Adres

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Osmanbey Kampüsü/ Şanlıurfa

MEVLÂNA'YA GÖRE AİLE

Prof. Dr. Abdulhakim YÜCE*

Giriş

Sözümüzün başında neden **aile** konusunu seçtiğimizi kısaca izah etmek istiyoruz. Bilindiği gibi Mevlâna, devrinin klasik medrese eğitimini aldıktan sonra Şems'le buluşmuş ve kendisinde var olan sanatçı ve irşad edici ruh, tabir yerinde ise, ondan sonra alevlenmiştir. Onun temel özelliklerinden biri de hep halk arasında, halkla beraber, bir halk adamı oluşudur. Bu iki durum, hem sahih İslam kültürünü ve yorumunu, hem de halkın örf ve adetlerini eserlerine aktarmasını sağlamıştır. Durum böyle olunca da, günümüzde dünya çapında ciddi sarsıntılar geçiren aile konusuna da değişik yönlerden değinmiş olabileceğini düşündük.

Diğer taraftan Mevlâna hep tasavvufi konularla ve özellikle de sema ile anılmakta ve bu yönü öne çıkarılmaktadır. Oysa Mevlâna eserlerinde birçok sosyal konuya da değinmektedir. Aile de bunlardan birisidir.

Bunların yanı sıra konuyu seçmemizdeki asıl muharrik sebep şudur: Bilindiği gibi Batı'da Mevlâna'nın eserleri zaman zaman çok satan eserler listesine girmektedir. Bu arada ailenin en çok sıkıntı yaşadığı yerler de Batı ülkeleridir. Elbette kültür farklılığımız var, ancak evrensel prensiplerde insanlık ortaktır. Öyle ise, bu eserlerde bulunan aile ile ilgili bazı konulara dikkat çekmek önemlidir, zira ortada bir problem var, ilgi ile okunan eserler var ve bu eserlerde adı geçen probleme çözüm önerileri bulunmaktadır. Kısacası başta gelişmiş ülkelerin insanı olmak üzere, bütün Mevlâna takipçileri ve hayranlarına, onun sadece bir mutasavvıf olmadığını ve sadece sema ile anılmaması gerektiğini hissettirmemiz gerekir. Çok kısa bir bildiride konuyu etraflıca işlemek, takdir edersiniz ki mümkün değildi ama konuya işaret etmek istedik.

Sempozyum düzenleme heyetine bildiri özetini gönderdiğimizde, 'Mevlâna'da Kadın ve Aile' başlığını koymuştuk ancak ikisinin ayrı çalışmaların konusu olacak kadar geniş olduklarını görünce aileyi seçtik. Aşağıdaki satırlarda Mevlâna'nın aile konusundaki bazı görüşlerini sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Bir Elmanın İki Yarısı: Kadın ve Erkek

Yüce Yaratıcı bütün varlığı olduğu gibi insanı da erkek ve kadın adlarıyla çift yaratmıştır. "**Her şeyi çift yarattık ki düşünüp ders alasınız.**" (Zârîyât, 51/49) ayeti, bu gerçeği ifade etmektedir. Öyle ki, zerrelerden kürelere, oradan sistem ve galaksilere kadar her yerde ve her şeyde bu gerçeği görmek mümkündür. İnsanlar ve hayvanlar çift çift olarak yaratılmıştır. Bitkilerin yaratılışı da aynı şekildedir. "**Ne yücedir O Allah ki, toprağın bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve daha bilmedikleri nice şeyleri hep çift yaratmıştır.**" (Yasin, 36/36) buyrularda daha önce icmâlî olarak verilen 'çift yarattık' sözü, burada biraz daha tafsil edilmiştir. Bu ayette evvela her şeyin çift yaratıldığına dikkat çekilmiş, sonra da yerin bitirdiği, ot, çiçek, ağaç vs. gibi varlıkların hepsi dişi ve erkek olmak üzere bu umumi kanunun şumulüne dâhil oldukları vurgulanmıştır.

Allah her şeyi çift yaratmakla kalmamış, birini değerine hem muhtaç, hem de müştak yaratmıştır. Bir atomda bir birlerine muhtaç ve birbirlerini çeken parçacıklar yarattığı gibi, semada dev gezegenleri de bir birbirine muhtaç ve birbirlerini çeken özellikte yaratmıştır. Çift yaratılan insan da yani kadın ve erkekte her biri de diğerine muhtaç ve müştaktır; biri diğerini cezp etmektedir. Öyle ise ne biri diğerinden

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, abdulhakimyuce@hotmail.com

müstağni kalabilir ne de biri diğerinden üstündür. Ancak bütün varlıkta olduğu gibi aralarında iş bölümü yapılmış ve tabiattaki gibi mükemmel bir düzen oluşturulmuştur. Ne zaman ki insan eli bu düzene karıştı ve keyfi uygulamalar başladı, o zaman da maalesef günümüzde olduğu gibi, düzen bozuldu. Sözün burasında Mevlâna'ya kulak verelim:

"Âlemde her cüz' muhakkak kendi çiftini ister. Kehrûba nasıl saman çöpünü çekerse her cüz' muhakkak kendi çiftini çeker"

Gökyüzü yere "Merhaba" der, "demirle mıkna'ts nasılsa ben de seninle öyleyim"

Gökyüzü aklen erkektir, yer kadın. Onun verdiği bu besler yetiştirir.

Yerin harareti kalmadı mı gök hararet yollar, rutubeti bitti mi rutubet verir...

Bu yeryüzü, hanımlıklar etmekte, doğurduğu çocukları emzirip yetiştirmektedir.

Şu halde yerle göğün de aklı var, böyle bil. Çünkü akıllıların işlerini işliyorlar...

Yer olmasa güller, erguvanlar nasıl biter, gökyüzünün suyu, harareti olmasa yerden ne hâsil olur?

Dişinin erkeğe meyli ikisinin de işi tamamlansın diyerdir.

Bu birlikte âlem baka bulsun diye Allah erkekle kadına da birbirlerine karşı meyil verdi...

Gece de böylece gündüzle sarmaş dolaş olmuştur. Geceyle gündüz görünüşte birbirine aykındır, ama hakikatte birdir.¹

İnsanlığın Ortak Sünneti: Evlilik

Yukarıda işaret edildiği gibi Allah insanları çift yaratmış ve 'biri diğerinin eşi' anlamında 'zevceyn' diyerek adeta evliliği teşvik etmiştir. İlahî vahyi insanlara ulaştıran son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) de evliliği teşvik etmiş ve kendisi de evlenmiştir. Zaten, kadının erkeğe sevdinilmesi² ve evlilikteki peşin ücretlerden ötürü olmalı, insanlar ilk günden beri, zaruri birçok şeye gösterdikleri hassasiyetlerden daha fazlasını bu konuda göstermişler ve *evliliğin ortak sünneti* haline getirmişlerdir. Buna rağmen her fert için evliliğin dinî bir gereklilik (farz) olduğu hükmü verilmiş değildir. Bu arada tarih boyunca, sayıları az da olsa, evlenmeyen kişilere rastlanmış; evlenmemeyi sistemleştirerek hayat tarzı haline getiren rahipler ve benzerleri ise hayatla çeliştikleri için tenkit edilmişlerdir.

Evlilik beraberinde bir dizi sorumluluk ve ağır yük getirmektedir. Dolayısıyla hakkıyla bir evlilik herkes için mümkün olmayabilir. Kul hakkı, helal kazanç, çocuk terbiyesi ve benzeri ailevi mükellefiyetleri gereğine uygun yerine getiremeyeceğini düşünen bazı kişilerin evlilik konusunda rahat davranmadıkları bilinmektedir. Efendimiz (s.a.s.) de bu mükellefiyetlere gücü yetmeyenlere oruç tutma, az yeme, yoğun bir ibadet hayatı vb. tedbirlere müracaat etmelerini tavsiye etmiştir.

İslam kültürü ve insanlığın ortak değerleriyle beslenen Mevlâna da konuyu aynı çizgide ele almakta ve şöyle demektedir: "Peygamber (s.a.s.)'in yolu, kıskançlığı törpüleme (def'etme) zahmetini içerdiği, kadının yeme, giyme vb. isteklerine ve rencide edici söz ve davranışlarına katlanma zorluğunu taşıdığı için meşakkatli yoldur. Ama ancak bu yolla Muhammedî alamet ortaya çıkar. İsa (a.s.)'in yolu ise mücahede ve halvet ile şehvetten kaçınmaktır. Mademki Muhammed'in yoluna gidemiyorsun bari İsa'nın yoluna git ki büsbütün mahrum olmayasın."³ Öyle ise ya evlenmeli ya da engin bir ibadet ve zühd hayatı yaşanmalı; üçüncü bir yol tercih etmek şehvete mağlubiyeti beraberinde getirecektir ki o da şeytanın ağna düşmek demektir. Mevlâna şehvet konusunu uzun uzun anlattıktan sonra sözünü şöyle bağlıyor: "Evlilik, (şeytanın ağna düşmemek için) '*lâhavl'* çekmeye benzer; mademki yeme-içmeye düşkünsün vakit geçirmeden evlen de şehvet seni belâya düşürmesin. Aksi takdirde bil ki kedi gelir, yağlı kuyruğu kapar."⁴

¹ Mesnevi, III, 4402-4418.

² "Bana dünyadan üç şey sevdirdildi: Güzel koku, kadınlar ve gözümün nûru olan namaz." Nesâî, İşretü'n-n-Nisâ, 1.

³ Mevlâna, Fihî Mâfih, (A. Avni Konuk, (S. Eraydın)), 82, İst. 1994.

⁴ Mesnevi, V, 1375-1377.

Evliliğin Temel Prensiplerinden: Denklik

Evlilik, sadece bir kadın ve erkeğin nikâhlanıp yuva kurması değildir; o aynı zamanda birçok kişiden oluşan iki ailenin akrabalık bağlarıyla birbirlerine bağlanmaları, bazen birbirlerinden sorumlu olmaları, aynı tasa ve sevinci paylaşmaları, ortak veya sık sık çakışan bir hayat yaşamaları ve birbirleri yüzünden değer veya değersizlik kazanmaları demektir. Öyle ise evlilikte sadece kız ve erkeğin bu işe karar vermeleri yeterli değildir. Ailelerin, özellikle de kız tarafının onayı alınmalıdır. Zira ortaya çıkacak yeni durum onları da yakından ilgilendirmektedir. İşte evlilikten söz eden İslamî eserlerde, özellikle de fıkıh kitaplarında dile getirilen denklik (küfüv) konusu bu meseleyi işlemektedir.

Denklik, evlenecek kız ve erkeğin din, ahlak, karakter, soy, fizik, yaş, servet ve meslek gibi konularda mümkün mertebe birbirine yakın değerler taşıması demektir. İslâm hukukunda denklikten maksat, evlenecek eşler arasında dînî, ekonomik ve sosyal seviye bakımından yakınlık ve denklik bulunmasıdır. Bu denkliğin, hem çiftler arasında, hem de yeni akrabalar arasında saadet, huzur ve sevgiye vesile olacağı düşünülmüştür. Görüş farklılıkları olmakla birlikte, denklik konusuna, nikâhı bozma yetkisini kızın velisine verecek kadar önem atfedilmiştir. Dikkat edilirse denklik, erkeğin değil, kadının menfaatine yönelik bir haktır. Öyle ise evlilikte denklik, kadınlara için erkekte aranır. Yani bir erkeğin, evleneceği kadına, din, ahlak, meslek ve zenginlik gibi niteliklerde denk durumda bulunması gerekir ki, bu durum kadını korumak içindir. Zira denkliğin olmamasından doğacak sıkıntılar daha çok kadını ve onun akrabalarını etkileyecektir. Denklik aynı zamanda huzur ve saadetin de olması demektir. Nitekim Efendimiz de "Kadınlara denkleriyle evlendirin, onları velileri evlendirsün..."¹ buyurmuştur.

Mevlâna da kadın-erkek denkliğine vurgu yapar ve güzel benzetmelerle konuyu şöyle işler:

"Eşlerin birbirine benzemesi lâzım; ayakkabı ve mestin çiftlerine bir bak!

Ayakkabının bir teki ayağa biraz dar gelirse ikisi de işe yaramaz.

Kapı kanadının biri küçük, diğeri büyük olur mu? Ormandaki aslana kurdun eş olduğunu hiç gördün mü?

Bir gözü bomboş, öbürü tıka basa dolu olsa hurç devenin üstünde doğru duramaz.

Ben sağlam bir yürekle kanaat yolunda gidiyorum; sen neye kınama yolunu tutuyorsun?"²

"Kapının bir kanadı tahtadan, öbürü fildişinden... böyle şey olur mu hiç? Nikâhta iki çiftin birbirine eşit ve denk olması lazım, yoksa iş bozulur, geçim olmaz."³

Bakire Kadını Tercih

Aile saadeti için evlenilecek kızın bakire olması öteden beri ve hemen her toplumda üzerinde durulan bir husustur. Elbette belli bir yaştan sonra veya bazı şartlardan ötürü dul insanla da evlenilebilir. Hatta bazı çevrelerde dul kalmış kadınların evlenmelerine iyi gözle bakılmamasının yanlışlığına da işaret edilmelidir. Ancak bakireliğin önemi de göz ardı edilmemelidir. Ne dinin, ne örfün, ne aklın, Efendimizin işaretleriyle⁴, ne gelecekteki aile saadetine kabul etmeyeceği ve bakireliği hedef alan 'evlilik öncesi cinsel deneyim gerekir, bakireliği gözletmek ilkeliktir' vb. yaygın ve görüşlerin nasıl bir tahribat hedeflediği gözden kaçırılmamalıdır. Bu konuya, nişanlılık döneminde dînî nikâh kıyıldıktan sonra, düğün öncesi cinsel temaslar da dâhildir ve önü alınmaz yanlışlara sebebiyet verebilir. Gelişmiş ülkelerde evlilik öncesi cinsel hayatın yol açtığı tahribatın boyutları büyük olmalı ki, şu türden haberler basına düşmeye başladı:

"Gelişmişler' liginde dini en çok önemseyen ülke olan ABD'nin muhafazakâr Hıristiyanları, öbür ligdeki ülkelerde bile zor rastlanacak yeni bir gelenek icat etti: Küçük kızlar için bekâret yemini baloları... Düğün atmosferinde düzenlenen 'ıffet baloları'nda, dokuz yaşına girmiş kız çocukları babaları önünde,

¹ ez-Zeylâi, Nasbu'r-Râye, III, 196.

² Mesnevî, I, 2309–2311.

³ Mesnevî, IV, 196, 197.

⁴ "Evlenmek için bakire kızları tercih ediniz. Çünkü onlar daha tatlı dilli, kocayı daha fazla tatmin edici ve daha aza kanaat edicidir." (İbn Mace, Nikâh, 7)

evlenene dek bakire kalacaklarına dair yemin ediyor.

2006 yılı içinde çoğu Amerika'nın güney ve orta batı bölgelerinde olmak üzere 1400 iffet balosu düzenlenmiş. Bu yıl sayının ikiye katlanması bekleniyor. Balolarda düğünlerde olan her şey var. Smokini içinde gururlu baba, beyaz katlı pasta, limuzinler ve yemin töreni. Ama damat yok ve uzun elbiseli genç kız da gelin değil. Baba, kızının bekâret yeminine karşılık, evladının iffetini korumak için lekesiz bir yaşam süreceğine dair sözleşme imzalıyor. Sonra baba kızına bekâret yüzüğü ya da iffet bileziği adları verilen mücevher takıyor ki, kız da gerdek gecesi bekâretinin simgesi olarak bunları kocasına teslim edebilsin...¹ Konuyu fazla uzatmadan Mevlâna'nın sözlerine kulak verelim: (Kendisini deli gösteren bir velinin sözlerini aktararak meseleyi anlatıyor)

Dünyada üç türlü kadın vardır, ikisi zahmet ve mihnettten ibarettir, birisi daimi bir hazinedir.

Onu alırsan tamamıyla senin olur. İkincisinin yarısı senin olur, yarısı senden ayrı aklır.

Üçüncüsü ise hiç sana mal olmaz. (...)

Bakire, tamamıyla sana mal olur, gamdan kurtulursun.

Yarısı senin olan ise duldur.

Fakat hiçbir surette senin olmayacak ise evlat sahibi hanımdır.

İlk kocasından çocuğu olduğu için sevgisi de, bütün hatıraları da oraya gider"²

Aile Saadetinin Ruhu: Güzel Geçim

Ailede saadet ve huzurun yakalanması ve bunların bir ömür sürdürülmeleri evliliğin esaslarındandır. Hem Kur'an-ı Kerim, hem hadis-i şerifler hem de hayat tecrübelerinin imbikten geçirilmiş şekli olan ahlak ve adâb-ı muaşeret kitapları bu konu üzerinde durmaktadırlar. Aile saadetinin birçok unsuru bulunmaktadır, ancak güzel geçim bunlar arasında hep birinci sırada zikredilmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, eşler arasında güzel geçim saadet için olması gereken diğer unsurların zeminini hazırlamaktadır. Aksi durum, yani güzel geçimin olmadığı yerde diğer unsurlar adeta ruhsuz kalacaklarından yetersiz olacaklardır. Öyle ise güzel geçim aile saadet ve huzurunun ruhudur denilebilir.

Güzel geçim, değişik tarihî, sosyal, psikolojik ve fiziksel sebeplerden ötürü daha çok erkekten beklenir; oturduğu zemin ise güzel ahlakıdır. Kadının da güzel ahlaklı olması hem işi kolaylaştırır hem de saadet ve huzur seviyesini yükseltir. Güzel ahlakın aile saadetindeki önemine Mevlâna erkeği merkeze alarak, şöyle değinir:

"Hz. Peygamber buyurdu ki: Kadın, akıllı kişilere ve gönül ehline fazlasıyla galip olur.

Fakat cahiller kadına galip gelirler." Çünkü onlar, sert ve kaba muamelelidirler.

Onlarda acıma, incelik, lütuf ve sevgi azdır. Çünkü onların yaratılışlarında hayvanlık vasfı üstündür.

Sevgi, incelik, acıma insanlık huyudur, insanlık vasfıdır. Öfke ve şehvet ise hayvanlık vasfıdır.

Kadın Hakk'ın nurudur, sadece bir sevgili değil... Sanki o mahlûk değil de haklıktır."³

Ailenin Temeline Konan Dinamit: Aldatma

Nesli bozan, ar ve namus perdesini yırtan ve aileyi parçalayan en büyük bela, bazı çevrelerce değişik isimler verilerek masum hale sokulmaya çalışılan zinadır. Nikâhın demode olduğunu, eski çağlarda kaldığını, kişinin hürriyetini engellediğini(!) söyleyerek insanlığı hayvanlaştırma hatta onların da gerisine düşürme gayreti içinde olan zihniyet, insanlık tarihi boyunca insanlığın ortak kabulü haline gelen nikâha savaş açmış bulunuyor. Bu zihniyet en çok basını kullanmakta ve aldatmayı meşrulaştırma yoluna gitmektedir. Belli bir çevrede ya da masa başında yapılan istatistiklerle her evli kadın veya erkeğin eşini aldattığı hissi uyanılmak istenmektedir. Bu istatistikleri okuyan veya dinleyen kişi bu dünyada sadece

¹ <http://www.radikal.com.tr/23/03/2007>.

² Mesnevî, II, 2411-2413.

³ Mesnevî, I, 2435

kendisinin eşine sadık kaldığını zanneder. Oysa durumun hiç de öyle olmadığını ortaya koyan çok sayıda araştırma bulunmaktadır; ancak adı geçen zihniyetin işine gelmediği için bunlar yayınlanmamakta veya üzerinde durulmamaktadır.

İstatistikler ne derse desin, bir defa bile aldatmanın yani zinanın yanlışlığı ve hem dine hem de insanlığın ortak tarihi mirasına göre günah ve yanlış olduğu ortadır. Mevlâna da konuyu bu anlayışla işlemekte ve dolaylı cezasıyla birlikte konuya şöyle değinmektedir:

"Kim başkasının karısına kötülük ederse, iyi bilsin ki o kimse, kendi kansına pezevenklik eder.

Çünkü bir kötülüğün cezası, tıpkı onun gibi bir kötülüğe uğramaktır. Suçun cezası, o suçun misli olur.

Sen, başkasının karısını, herhangi bir sebeple, kendine çektin mi, aynen sen de onun gibi, hatta ondan da daha üstün bir deyyussun."¹

Boşanma Modası veya Hastalığı

Evlilik, birçok yanlışlarıyla farklı yaratılmış iki insanın ömür boyu ve her yönüyle ortak bir hayat yaşamak ve nesillerini devam ettirmek niyetiyle kurdukları tabii ve insanî bir beraberliktir. Bu farklılıklarla birlikte söz konusu ortaklığın devam edebilmesi kişisel hayata sınır koymakla mümkün olabilecek, dolayısıyla fedakârlık gerektirecektir. Farklılıkların çokluğuna göre fedakârlık da artacaktır. Elbette iş çekilemez hale geldiğinde yani karşılıklı olarak yapılacak fedakârlık kalmadığında son çare bu beraberliğin bozulması olacaktır. Ancak, daha önce gelişmiş batı ülkelerinde, son zamanlarda da bizde boşanma oranları ciddi bir yükseliş göstermekte, fedakârlığın, '*hayata sınır koymama*', prensipsizliğine kurban edildiği; bunun da ortaklığı yani evliliği bozduğu görülmektedir. 26 Aralık 2005 tarihli gazetelerde yayınlanan konuyla ilgili bir haberin ilk satırları şu şekildedir: "Son 10 yıldaki boşanma oranları evlilikte bir yıl dolmadan 'şipşak boşanmaların' arttığını gösterdi. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılından 2004 yılına kadar olan dönemin ekonomik ve sosyal göstergelerinden oluşturduğu 'İstatistikî Göstergeler 1923–2004' isimli yeni yayında Türkiye'deki boşanma istatistiklerine de yer verdi. TÜİK'in verilerine göre, 1993 yılında 27 bin 725 olan boşanma sayısı yüzde 80.7 oranında artarak 50 bin 108'e ulaştı... 2003 yılındaki 50 bin 108 boşanmadan yüzde 93'üne *geçimsizlik* gerekçe gösterildi." Durumun vahametini ortaya koymak için başka söze gerek yok sanırım.

Mevlâna'nın bir hikâye kahramanına söylediği bu konudaki fikirlerini kısaca zikretmek istiyoruz:

"Kadının biri kocasına dedi ki: "Ey adamlığı bir adımda aşan!

Bana hiç bakmıyorsun, neden? Ne vakte dek bu horlukta kalacağım?"

Kocası dedi ki: "Boğazına bakıyorum; çıplağım ama elim ayağım var, çalışıp çabalıyorum.

Güzelim, ere kadının boğazına ve elbisesine bakmak farzdır. Ben ikisine de bakıyorum. Bu hususlarda eksikğin, gediğin yok."

Kadın, gömleğinin yerini gösterdi. Pek kaba ve kirliydi.

Dedi ki: "Kabalığından bedenimi yiyor. Kimse kimseye bu çeşit elbise verir mi?"

Kocası: "Ey kadın" dedi, "sana bir sorum var. Ben yoksul bir adamım, elimden ancak bu geliyor.

Doğru, bu çok kaba, çok çirkin, fakat ey düşünceli kadın, bir düşün!

Bu mu daha kötü, yoksa boşanmak mı? Bu mu sana daha kötü geliyor, yoksa ayrılık mı?"²

Hayırlı Evlat İstemek

Evliliğin asıl amacı nesli devam ettirmek yani çocukların dünyaya gelmesine aracı olmaktır. Diğer hususlar bu amacın gerçekleşmesi için birer avanstan ibarettir. Günümüzde avanslarla amacın yer

¹ Mesnevi, V, 4000.

² Mesnevi, VI, 1758–1768

değiştirmesinden ötürü olmalı, önü alınamaz arzular baş göstermiştir. Her işte olduğu gibi, evliliğin temel amacı olan çocuk konusunda da hayırlısını istemek dinimizin ve selim fitratın gereğidir. Çocuk sahibi veya erkek çocuk sahibi olacağız diye bilimsel olmayan veya dinen caiz olmayan yöntemlere başvurmak, hayırlı evlat isteme prensip ve esprisine terstir. Hele işi, uluslararası sperm bankalarından hamile kalmaya kadar uzatmak, sadece din, ahlak ve fitrat kanunlarına meydan okumak değil, aynı zamanda insanlık çapında bir nesil bozukluğuna ve neticede tefessühe davetiye çıkarmak demektir.

Diğer taraftan, insanoğlunun diğer canlılardan farklı olarak uzun süreli ve sağlam temellere dayalı eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Ahlakî ve dinî eğitim de genel eğitimin iki temel unsurudur. Evlatlarımızı sadece fazla mal mülk bırakmakla onları eğitmiş sayılamayız. Bırakın eğitmeyi, ahlakî prensiplerden yoksun bir zengin toplumun içine girmiş bir virüs gibidir.

İşte diğer büyük insanlar gibi Mevlâna da bu konuda bizleri uyarmakta ve şu teşhislerde bulunmaktadır:

"Adam, 'malın sebatı yoktur, gece gelir, gündüz dağılıverir.

Güzelliğin de değeri yoktur. Bir diken yarası ile renk solup sararıverir.

Büyük bir adamın oğlu olmak da bir şey değil. Bu çeşit gençler malla mülkle gururlanırlar. Nice büyük adamların oğulları vardır ki kötülükte bulunur, yaptığı kötü iş yüzünden babasına bir âr olur.' (dedi)¹

En Büyük İmtihan: Karşı Cins

İnsanoğlunun dünya hayatı, Cennette karşısına çıkan ilk imtihanı kaybetmesiyle başladı. Ancak tekrar asıl yurdu olan Cennete geri dönebilmesi için çetrefilli bir sürü imtihandan geçmesi gerekmektedir. Kimi açık kimi gizli, kimi tanıdık kimi yabancı, kimi içten kimi dışarıdan... Cennete giden yolda çeşit çeşit imtihan insanoğlunu beklemektedir. Bunların en zoru, kim bilir belki de ilk imtihan olan, karşı cinsle duyulan arzu ve meyildir. Her ne kadar o ilk imtihandaki gibi meyveden yemeye genel bir yasak konmamış ve keyfe kâfi gelecek bir helal daire oluşturulmuş olsa bile, karşı cinsle imtihan hala zorlukta ilk sıradadır.

Kadın-erkek iki cins için de bu imtihan söz konusu olmakla beraber, herhalde erkeğin bu konudaki irade zayıflığı ve kadının fendi ile cazibesi daha çok erkeğe imtihan kaybettiriyor gibi görünüyor. Zayıf olan erkek, araç olan kadın... Ama zannediyorum asıl suçlu, yine erkeklerden olan üçüncü şahıslardır. Reklam, basın, ölçüsüz süs, açık saçıklık, porno film, internet ve daha başka birçok yolla kadını, tabir yerinde ise oltanın ucundaki yem gibi kullanan yine erkeklerdir. Zaman zaman kadınlarla konuşulduğunda bu durum açıkça ortaya çıkmaktadır. Kadının şu andaki konum ve halinden memnun olan kadınların azlığı da bunu göstermektedir.

Mevlâna'nın aşağıda vereceğimiz dörtlüklerinde de, erkeği avlamak için yine kadın, yine üçüncü bir şahıs yani şeytan tarafından kullanılmaktadır.

"Melun İblis, Allah'a, 'avlanabilmek için bana kuvvetli bir tuzak lazım' dedi.

Allah, ona altın, gümüş ve at gösterdi, 'halkı bunlarla aldatabilirsin' dedi.

İblis, zahiren bunu beğendi. Beğendi ama suratını ekşitti, sıkılmış turunç gibi dudaklarını sarkıttı.

Allah, o geberesiceye güzel madenlerden, altın ve mücevheratı armağan etti.

'A melun' dedi, 'şu tuzağı da al'. Şeytan dedi ki: 'Ey güzel yardımcı, daha artır.'

Yağlı, ballı şeylerle ağır ve değerli şaraplar ve birçok ipek elbiseler verdi.

Şeytan dedi ki: 'Ya Rabbi, imdat et, bundan fazla isterim. Ver de onları iplerimle adamakıllı bağlayayım.

Bu suretle erkek ve yürekli sarhoşların, erkekçesine o bağları koparsınlar.

Bu hava ve heves tuzaklarıyla ipler, senin erini adam olmayanlardan ayırt etsin.

¹ Mesnevî, VI, 258.

Ey ululuk tahtının sultanı, başka bir tuzak istiyorum, öyle bir tuzak ki insanı baş aşağı atacak kadar şiddetli ve aldatıcı olsun.'

Allah, şarap ve çalgıyı getirip önüne koydu.

Şeytan bunları görünce hafifçe güldü, neşelendi.

'Ezeli azgınlığa haber gönderip fitne denizinin dibinden toz kopar' dedi. Musa da senin kullarımdan bir kul değil miydi? Deniz dibinde tozdan perdeler salmadı mı?

Su her taraftan çekildi ve deniz dibinden bir toz koptu.'

Allah erkeklerin aklını, sabrını alan kadın güzelliğini ona gösterince, parmaklarını şıkırdatarak oynamaya başladı. 'Ver, ver, şimdi muradıma kavuştum' dedi.

Aklı fikri kararsız hale getiren o mahmur gözleri görünce,

Şu gönlü çörek otu gibi yakıp kavuran dilberlerin yüzlerini seyredince neşelendi.

Yüz, ben, kaş... Akik gibi dudaklar... Sanki ince bir perdeden Allah parlamış.

Şeytan, incecik perdeden Allah tecelli etmiş gibi o işveyi görünce derhal yerinden sıçrayıp oynamaya koyuldu."¹

¹ Mesnevi, V, 940–60.